

9 - Büntetés kiszabás

Szerző : PILnet - Utoljára frissítve : 29.11.2022

A nemzetközi elvárásokkal (ENSZ Gyermekjogi Egyezmény 37 és 40. cikk, Gyermekjogi Bizottság 24. sz. Átfogó Kommentár, Pekingi Szabályok 28.) összhangban rendelkeznek a magyar szabályok a büntetés kiszabásról 18 éven aluli fiatalok elkövetés esetén.

A büntetés célja a társadalom védelme érdekében annak megelőzése, hogy akár az elkövető, akár más bűncselekményt kövessen el. (Btk. 79.§)

Fiatalkorúval szemben büntetést akkor kell kiszabni, ha intézkedés alkalmazása nem célravezető. Azzal szemben, aki a bűncselekmény elkövetésekor tizenegyedik életévét nem töltötte be, csak intézkedés alkalmazható.

Fiatalkorúval szemben szabadságelvonással járó intézkedést alkalmazni vagy szabadságelvonással járó büntetést kiszabni csak akkor lehet, ha az intézkedés vagy a büntetés célja más módon nem érhető el. (Btk. 106.§)

Menü

- 9.1 A büntetés célja
- 9.2 A büntetés kiszabás alapelvei

9.1 A büntetés célja

A fiatalok szemben kiszabott büntetés vagy alkalmazott intézkedés célja elsősorban az, hogy a fiatalok helyes irányba fejlődjen, és a társadalom hasznos tagjává váljon, erre tekintettel az intézkedés vagy büntetés megválasztásakor a fiatalok nevelését és védelmét kell szem előtt tartani. (Btk. 106.§) Ennek megfelelően a fiatalok esetén alkalmazható szankciók enyhébbek, több lehetőség van az eljárás elterelésére (lásd 8.1) és edukatív, támogató jogkövetkezmények alkalmazására.

A fiatalok szemben alkalmazható büntetések és intézkedések rendszere (Btk. 33.§):

Intézkedések

Javítóintézetes nevelés

Megrovás ?

Büntetések

Szabadságvesztés

Elzárás

Próbára bocsátás ?

Közérdek? munka ?

Jóvátételi munka ?

Pénzbüntetés ?

Pártfogó felügyelet ?

Foglalkozástól eltiltás ?

Elkobzás ?

Járművezetéstől eltiltás ?

Vagyonelkobzás ?

Kitiltás ?

Elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele ?

Sportrendezvények látogatásától való eltiltás ?

Kényszergyógykezelés

Kiutasítás ?

Mellékbüntetés: közügyektől eltiltás ?

? szabadságelvonással nem járó jogkövetkezmények

Fiatalkorú csak egy évet meghaladó szabadságvesztés kiszabása esetén lehet a közügyektől eltiltani. (Btk. 115.§)

A fiatalkorúra kiszabható **szabadságvesztés** legrövidebb tartama bármely bűncselekmény esetén egy hónap. A leghosszabb tartama pedig életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntethető bűncselekmény elkövetése esetén tizenöt év. 2020 óta hatályos szabály, hogy a feltételes szabadságra bocsátás lehetősége kizárható fiatalkorú elkövető esetén is, ha a bűncselekmény elkövetésekor a tizenhatodik életévét betöltötte, és tízévi vagy azt meghaladó tartamú szabadságvesztésre ítélték. (Btk. 109.§ (5) bek.)

A szabadságvesztés végrehajtási fokozata fiatalkorúak börtöne két évi vagy annál hosszabb ideig tartó szabadságvesztés büntetés esetén, illetve ha a fiatalkorú visszaeső elkövető. Minden más esetben a szabadságvesztés végrehajtási fokozata fiatalkorúak fogháza.

A fiatalkorúval szemben kiszabható elzárás legrövidebb tartama három nap, leghosszabb tartama harminc nap. (Btk. 111.§)

Fiatalkorúval szemben **közérdek? munkát** akkor lehet kiszabni, ha az ügydöntő határozat meghozatalakor tizenhatodik életévét betöltötte. (Btk. 112.§)

Fiatalkorúval szemben **pénzbüntetést** akkor lehet kiszabni, ha önálló keresete, jövedelme vagy megfelelő vagyona van. (Btk. 113.§) Fiatalkorú esetén a pénzbüntetés legkisebb mértéke tizenöt, legnagyobb mértéke kétszázötven napi tétel, az egy napi tétel összegét legalább 500, legfeljebb 50.000 forintban kell meghatározni. Ha a kiszabott pénzbüntetést nem lehet behajtani, akkor közérdek? munkára vagy szabadságvesztésre változtatják át. A pénzbüntetés helyébe lép? közérdek? munkát úgy állapítja meg a bíróság, hogy egy napi tétel helyébe két óra közérdek? munka lép.

Ha a fiatalkorú a munkakötelezettségének önként nem tesz eleget, a közérdek? munkát vagy annak hátralév? részét szabadságvesztésre változtatja át a bíróság.

A hatályos szabályok szerint a **foglalkozás gyakorlásától azt a fiatalt lehet eltiltani**, aki a b?ncselekményt szakképzettséget igényl? foglalkozása szabályainak megszegésével követi el, vagy foglalkozásának felhasználásával, szándékosan követi el. (Btk. 52.§) Fiatalkorúval szemben ennek a büntetésnek az alkalmazását különös méltánylást érdeml? esetben mell?zheti a bíróság. (Btk. 113/A.§)

A **járm?vezetést?l azt a fiatalt tilthatja el** a bíróság, aki a járm?vezetés szabályainak megszegésével követi el a b?ncselekményt, vagy b?ncselekmények elkövetéséhez járm?vet használ. A járm?vezetést?l el kell tiltania az eljáró bíróságnak azt a fiatalt, aki ittas vagy bódult állapotban vezet járm?vet. (Különös méltánylást érdeml? esetben a járm?vezetést?l eltiltás kötelez? alkalmazása mell?zhet?.) A járm?vezetést?l eltiltás határozott ideig tart, vagy végleges hatályú. (Btk. 55-56.§)

Azt a fiatalt, akinek ott tartózkodása a közérdeket veszélyezteti, egy vagy több településr?l, vagy egy település, illetve az ország meghatározott részéb?l ki lehet tiltani. A **kitiltás** legrövidebb tartama egy év, leghosszabb tartama öt év. A megfelelő? családi környezettel rendelkező fiatalkorú nem tiltható ki arról a településr?l, amelyben családjá él. (Btk. 118.§)

A bíróság a fiatalt a sportrendezvényen való részvétel, az odamenetel vagy az onnan történ? távozás során a **sportrendezvénnyel összefüggésben** elkövetett b?ncselekmény miatt **eltilthatja** bármelyik sportszövetség versenyrendszerében megrendezésre kerül? sportrendezvény vagy sportesemény látogatásától. Az eltiltás legrövidebb tartama egy év, leghosszabb tartama öt év. (Btk. 58.§)

Kiutasításnak (Btk. 114.§) nem magyar állampolgár fiatalkorúval szemben akkor lehet helye, ha vele szemben tízévi vagy azt meghaladó tartamú szabadságvesztést szabtak ki, az országban tartózkodása a közbiztonságot jelent?sen veszélyeztetné, és nem sérül a családi élet tiszteletben tartásához való joga.

Megrovásban kell részesíteni azt a fiatalkorút, akinek cselekménye az elbíráláskor már nem veszélyes, vagy olyan csekély fokban veszélyes a társadalomra, hogy az e törvény szerint alkalmazható legkisebb büntetés kiszabása vagy más intézkedés alkalmazása - ide nem értve az elkobzást, a vagyoneklobzást és az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételét - szükségtelen. A megrovással a bíróság vagy az ügyészség helytelenítését fejezi ki a jogellenes cselekmény miatt, és felszólítja a fiatalkorút, hogy a jövőben tartózkodjon b?ncselekmény elkövetését?l. (Btk. 64.§)

A bíróság a büntetés kiszabását **próbaid?re** elhalaszthatja, ha alaposan feltehet?, hogy a büntetés célja intézkedés alkalmazásával is elérhet?. Fiatalkorúval szemben próbára bocsátásnak bármely b?ncselekmény esetén helye van. (116.§) A próbaid? tartama egy évt?l két évig terjedhet.

A bíróság a büntetés kiszabását egy évre elhalaszthatja, és **jóvátételi munka** végzését írja el?, ha alaposan feltehető, hogy a büntetés célja így is elérhető. Fiatalkorúval szemben jóvátételi munkavégzés akkor írható el?, ha az ügydönt? határozat meghozatalakor tizenhatodik életévét betöltötte. (Btk. 117.§) A jóvátételi munkavégzés ideje alatt a fiatalkorú pártfogó felügyeletet alatt is áll.

A pártfogó felügyeletnek fiatalkorú esetén akkor van helye (Btk. 119.§), ha a fiatalkorúval szemben próbára bocsátást alkalmazott a bíróság, feltételesen szabadságra bocsátották, a szabadságvesztés büntetését próbaid?re felfüggesztették, a javítóintézetb?l ideiglenesen elbocsátották, vagy feltételes ügyészi felfüggesztés hatálya alatt áll (lásd. 8.1) és az id? eredményes elteltéhez a fiatal rendszeres figyelemmel kísérése szükséges. A pártfogolt fiatal köteles a jogszabályban és a határozatban el?írt magatartási szabályokat megtartani, a pártfogó felügyel?vel rendszeres kapcsolatot tartani és együttm?ködni. A bíróság, illetve feltételes ügyészi felfüggesztés esetén az ügyészség a pártfogó felügyelet céljának el?segítése érdekében külön magatartási szabályként tiltásokat és kötelezettségeket írhat el? a fiatal számára.

A bíróság a fiattól **elkobozza** azt a dolgot, amelyet a b?ncselekmény elkövetéséhez eszközül használt vagy arra szánt, amely b?ncselekmény elkövetése útján jött létre, amelyre a b?ncselekményt elkövették, vagy amelyet a b?ncselekmény befejezését követ?en e dolog elszállítása céljából használtak, amelynek a birtoklása a közbiztonságot veszélyezteti, vagy jogszabályba ütközik. Az elkobzott dolog tulajdona az államra száll. (Btk. 72.§)

Vagyonelkobzást rendel el a bíróság arra a b?ncselekmény elkövetéséb?l ered? vagyonra, amelyet a fiatal a b?ncselekmény elkövetése során vagy azzal összefüggésben szerzett. (Btk. 74.§) Az elkobzást és a vagyonelkobzást akkor is elrendelheti a bíróság, ha az elkövet? nem büntethet? életkorú gyermek.

Véglegesen **hozzáférhetetlenné kell tenni azt az elektronikus hírközl? hálózaton közzétett adatot**, amelynek hozzáférhet?vé tétele vagy közzététele b?ncselekményt valósít meg, amelyet a b?ncselekmény elkövetéséhez eszközül használtak, vagy amely b?ncselekmény elkövetése útján jött létre. Ezt az intézkedést akkor is elrendelheti a bíróság, ha az elkövet? nem büntethet? életkorú gyermek. (Btk. 77.§)

Személy elleni er?szakos vagy közveszélyt okozó büntetend? cselekmény elkövet? fiatalkorúval szemben **kényszergyógykezelését** rendel el a bíróság, ha elmem?ködésének kóros állapota miatt nem büntethet?, és tartani kell attól, hogy hasonló cselekményt fog elkövetni. Ez az intézkedés akkor alkalmazható, ha büntethet?ség esetén egyévi szabadságvesztésnél súlyosabb büntetést kellene kiszabni. (Btk. 78.§) A kényszergyógykezelést meg kell szüntetni, ha szükségessége már nem áll fenn.

Javítóintézeti nevelést a bíróság akkor rendel el, ha a fiatalkorú eredményes nevelése érdekében intézeti elhelyezése szükséges. Javítóintézeti nevelés nem rendelhet? el azzal szemben, aki az ügydönt? határozat meghozatalakor huszadik életévét betöltötte. (Btk. 120.§) A javítóintézeti nevelés tartama egy évt?l négy évig terjedhet.

Javítóintézeti nevelés elrendelése esetén a bíróság megállapítja, hogy a fiatalok a javítóintézeti nevelés felének letöltése után ideiglenesen elbocsátható az intézetből, ha legalább egy évet eltöltött az intézetben, és alaposan feltehető, hogy az intézkedés célja további javítóintézeti nevelés nélkül is elérhető.

Az ideiglenes elbocsátás tartama azonos a javítóintézeti nevelés hátralevő részével, de legalább egy év.

Javítóintézeti nevelés mellett nem szabható ki szabadságvesztés, elzárás vagy közérdekű munka.

9.2 A büntetéskiszabás alapelvei

A (2008) 11. számú MB ajánlás a fiatalok büntetőjogi szankciókról és intézkedésekről (európai szabályok) kimondja, hogy a jogkövetkezmények megállapításánál a fiatal mindenekfelett álló érdekét és az arányosság elvét kell elsősorban szem előtt tartani.

A Kúria 4/2007. BK. véleménye szerint, a nevelési célból kiindulva kell eldönteni, hogy konkrét esetben szükség van-e személyi szabadság elvonására, azaz javítóintézeti nevelés alkalmazására, vagy büntetés kiszabásával a törvényi cél jobban elérhető.

Olyan fiatalokkal szemben, akik elsősorban bíróság elé, ha az általa elkövetett cselekmény nem kiemelkedő tárgyi súlyú, beismerő vallomást tett, megbánást tanúsított, vagy a gyermekkorhoz közeli életkorban követte azt el, általában a büntetési célok elérhetőek intézkedés alkalmazásával is.

A bíróság a súlyosító és az enyhítő körülmények együttes és gondos értékelése, a fiataloknak az elkövetés után, és az eljárás alatt tanúsított magatartása, személyi, családi körülményeinek megvizsgálása, gondozójának vallomása alapján döntheti el azt, hogy konkrét esetben elegendő-e intézkedés alkalmazása, avagy szükséges a büntetés kiszabása.

Általában végrehajtandó szabadságvesztés kiszabása lehet indokolt azzal a fiatalokkal szemben, akik visszaesésként, kiemelkedő súlyú (például személy elleni erőszakos) büntetőcselekményeket sorozatosan követ el.

Abban az esetben, ha az eljáró bíróság arra a következtetésre jut, hogy a fiatalok vádlott büntetőcselekményt követett el, akkor ítéletben megállapítja a büntetőjogi felelősségét, illetve büntetést vagy intézkedést szab ki. Speciális esetben mellőzheti a büntetés kiszabását.

A joghátrány megválasztásánál a bíróság figyelemmel van arra, hogy az elősegítse valamilyen formában a fiatalok vádlott helyes irányba történő fejlődését, társadalomba való beilleszkedését, valamint visszailleszkedését.

Erre tekintettel mérlegeli, hogy büntetés kiszabása vagy intézkedés alkalmazása felel-e meg leginkább az általános büntetési céloknak. Ha intézkedésként javítóintézeti nevelésre kerül sor, annak mértékére (ahogy a büntetések mértékére sem) tehet indítványt az ügyész a tárgyaláson tartott perbeszédében, csak az előkészítő ülésre vonatkozó alternatív indítványában.

Ez nem zárja ki annak a lehetőségét, hogy az ügyész a tárgyaláson a perbeszédében utalást tegyen az általa megfelelő nem-, mértékű büntetésre.

A halmazati és összbüntetésnek speciális szabályai vannak a fiatalkorúak ügyeiben (Btk. 123.§). A legsúlyosabb esetben is legfeljebb 20 évi szabadságvesztésre ítélt a fiatal. Javítóintézeti nevelés és szabadságvesztés találkozása esetén összbüntetésként a szabadságvesztést kell végrehajtani. Ennek tartamát a bíróság legfeljebb egy évvel meghosszabbíthatja.

További információk

Dr. Turi Barnabás: A fiatalkorúak bíróságának eljárása, annak sajátosságai. Forrás: ujbtk.hu

Helsinki Committee: Children Deprived from Liberty. Country Report: Hungary (pp.313-360)

Forrás: https://helsinki.hu/wp-content/uploads/BHC_2014_Children_Deprived_of_Liberty_EN.pdf

1991. évi LXIV törvény az ENSZ Gyermekjogi Egyezmény kihirdetéséről

ENSZ Gyermekjogi Bizottság 24. sz. Általános Kommentár

1993. évi XXXI. tv. az Emberi Jogok Európai Egyezményének kihirdetéséről

Az Európai Parlament és Tanács a büntetőeljárás során gyanúsított vagy vádlott gyermekek részére nyújtandó eljárási biztosítékokról címlettel 2016/800 (EU) irányelv

(2008) 11. sz. MB ajánlás a fiatalkorú bűnelkövetőket érintő szankciókról és intézkedésekről

Kúria 4/2007 Bk. vélemény

2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről

2013. évi CCXL. törvény a Büntetés végrehajtásról

2017. évi XC. törvény a Büntetőeljárásról